

GEKNIPT

'De basisprincipes van een rechtssysteem moeten gehandhaafd blijven tot het einde. Dat principe opgeven is zeer slecht. Er is een vergissing begaan, wellicht omwille van de vox populi en de effectiviteit. In dit geval moeten effectiviteit en rechtsprincipes elkaar een hand geven. De ene moet de andere beperken. Zoals vrijheid en willekeur elkaar moeten beperken. Ik zou de wet terugbrengen tot wat ik in 1999 neerlegde. Daar geloof ik in. Niet in de wijziging.'

Oud-minister Luc Van den Bossche, over de GAS-wet.

PIDMAG nr. 1, nr. 2

'Strikt genomen mag een journalist geen telefoongesprekken af luisteren, tenzij het maatschappelijk belang van de op die manier verkregen informatie groter is dan de schending van de privacy. Men kan zich afvragen of in dit geval het maatschappelijk belang van het gesprek tussen Michelle Martin en Jean-Denis Lejeune groot genoeg was.'

Ombudsman Flip Voets van de Raad voor de Journalistiek over de publicatie van het bemiddelingsgesprek tussen de ex van Marc Dutroux en de vader van de vermoorde Julie Lejeune.

HET BELANG VAN LIMBURG, 19 NOVEMBER 2012

TAALTIP

Net zomin

Vorige week kreeg ik een taalvraag van een lezer binnen die vroeg of in de volgende zin een taalfout zit: 'Net zomin als in 2011 heeft de dienst in 2012 geen jaarverslag opgesteld'. Hij vroeg zich af of er in plaats van geen jaarverslag niet beter een jaarverslag moest staan, zonder ontkenning dus.

De intuïtie van de lezer is helemaal juist: in de voorbeeldzin is er sprake van een dubbele ontkenning. De voegwoordelijke bijwoorden *net zomin als* en *evenmin als* koppelen immers twee elementen aan elkaar door ze beide te ontkennen: *De rechter net zomin als de griffier wilde het vonnis ondertekenen* betekent dat geen van beide dat wilde doen. Er hoeft dus niet nog eens een ontkenning bij. Wellicht is de auteur van de zin in verwarring geraakt doordat hij het stukje met *net zomin* voorop in de zin heeft geplaatst, waardoor hij verderop in de zin vooral in gedachten had dat er geen jaarverslag was en vergeten was dat hij al met een ontkenkend element was begonnen.

Dat deze fout geregeld voorkomt, blijkt uit het feit dat er een specifiek taaladvies over bestaat in de databank van www.taaladvies.net. Daar vermoeden de auteurs dat de neiging om toch een extra ontkenning toe te voegen, voortvloeit uit het feit dat schrijvers te weinig vertrouwd zijn met de constructie of misschien in de war geraken met de positieve tegenhanger ervan: *zowel als* of *net zoals*. Bij die positieve uitdrukkingen kun je wel een negatie toevoegen: *Net zoals vorig jaar, heeft de dienst in 2012 geen jaarverslag opgesteld*. Aangezien *net zoals* een positieve vergelijking maakt, moet hier wel een uitdrukkelijke ontkenning bij. Hetzelfde gaat op voor *zowel de rechter als de griffier wilde het vonnis niet ondertekenen*.

Merk in die laatste zin op dat het werkwoord in het enkelvoud blijft staan. *Zowel...als* legt immers de nadruk op de twee afzonderlijke enkelvoudige onderwerpen die het verbindt en krijgt dus het werkwoord in het enkelvoud bij zich. Of je zou kunnen zeggen dat *zowel...als* een soort samentrekking creëert: *zowel de rechter ondertekent niet als de griffier ondertekent niet*. Idem trouwens voor *net zomin als*, waar het werkwoord ook enkelvoud blijft.

Een verwante uitdrukking is *noch...noch*. Veel taalgebruikers vragen zich daarbij af of ze het nu één of twee keer na elkaar moeten gebruiken: *De rechter noch de griffier wilde het vonnis tekenen*, dan wel *Noch de rechter noch de griffier wilde het vonnis tekenen*. Beide vormen bestaan en zijn aanvaard, waarbij de dubbele vorm nog sterker ontkent dan de enkelvoudige. In beide gevallen blijft het werkwoord in het enkelvoud. Het meervoud duikt wel geregeld op, maar wordt door de meeste bronnen toch als minder correct beschouwd.

Dubbele negaties zoals in de voorbeeldzin hierboven komen meer voor dan de meeste taalgebruikers denken. Soms worden ze veroorzaakt door een woord dat al op zich een negatieve betekenis uitdrukt. *Ontbreken* en *voorkomen* zijn daarbij beruchte valkuilen. Zo kreeg ik enkele jaren geleden een brochure voor jonge ouders waarin als tip stond: *voorkom dat uw kind niet van de trap valt*. Uiteraard bedoelden de auteurs van de brochure het goed, maar de zin was wel grandioos fout. Hetzelfde is aan de hand in: *Er ontbreken in het voorgestelde wetsontwerp drie zaken: geen criteria, onduidelijkheid over wie vergunningsplichtig is en onduidelijkheid over de sancties*. Uiteraard wil men ook hier zeggen dat er vooral *criteria* en *duidelijkheid* ontbreken.

Tot slot zijn er de dubbele ontkenningen die je veel in informele spreektaal hoort en die taalpuristen graag corrigeren: *ik maak nooit geen fouten*, *de vorige zin mag je nooit niet meer gebruiken*. Zulke constructies worden in de spreektaal als versterking gebruikt en zullen bij de lezer niet meteen de omgekeerde interpretatie oproepen zoals een echte dubbele ontkenning, maar echt aan te raden zijn ze niet. Veel taalgebruikers storen zich eraan.

Karl Hendrickx

Taaladviseur bij het Rekenhof - docent rechtstaalbeheersing UA en KU Leuven

Hebt u ook een vraag over juridisch taalgebruik?

Stuur ze naar juristenkrant@kluiwer.be. Karl Hendrickx beantwoordt ze graag.

Tien Jaar Raad voor de Journalistiek

De Raad voor de Journalistiek bestaat tien jaar. Met de afkondiging van de Code van de Raad voor de Journalistiek (20 september 2010) heeft de Raad aan bekendheid en gezag gewonnen, met als gevolg een toenemend aantal klachten bij de raad. Tegelijk laat recente rechtspraak zich inspireren door de regels en voorschriften van journalistieke beroepsethiek. Al is het nog de vraag of men dat bij de raad zelf een gunstige ontwikkeling vindt.

Dirk Voorhoof

Op 17 oktober 2012 vierde de Raad voor de Journalistiek zijn tiende verjaardag op een feestelijk symposium. Wim Criel, de voorzitter van de raad, blikte met enige trots terug op de verwezenlijkingen van de voorbije tien jaar en liet weten dat de Raad paraat is om ook de komende jaren impact te hebben op de discussie over, reflectie op en toepassing van de journalistieke beroepsethiek in de Vlaamse nieuwsmidia. Flip Voets, ombudsman en secretaris-generaal van de raad, gaf een overzicht van een aantal kenmerken van de werking en de 'output' van de raad. Tim Pauwels (VRT) modereerde een interessant en geanimeerd debat over tal van aspecten en knelpunten inzake journalistieke beroepsethiek. Opmerkelijke vaststelling: de Vlaamse media, met uitzondering van de website van het Fonds Pascal Decroos en het vakblad *De Journalist*, maakten geen melding van of rapporteerden niet over het tienjarig bestaan van de Raad voor de Journalistiek. Geen nieuws, goed nieuws?

MINNELIJKE SCHIKKINGEN VIA OMBUDSMAN

Uit de presentatie van Flip Voets op het colloquium bleek de succesvolle aanpak door de ombudsman om zowat bij één derde van de ingediende klachten een minnelijke schikking te bereiken. Soms leidt dat tot een snelle correctie bij het nieuwsmidium of tot een aanpassing of verwijdering van een online bericht. Soms biedt de hoofdredactie haar verontschuldigingen aan, zoals bij de minne-

“Rechtspraak wijst op een toenemende osmose tussen recht en journalistieke beroepsethiek.”

lijke schikking die onlangs werd bereikt met de hoofdredacteurs van *Het Laatste Nieuws* en *Het Nieuwsblad* naar aanleiding van de publicatie van de foto's van de slachtoffers van het busongeval in Sierre. Ondertussen had de raad al de beroepsdeontologie bij het rapporteren over ongevallen en slachtoffers en het gebruik van foto's van sociale en persoonlijke websites scherper gesteld via de nieuwe richtlijn van 12 april 2012. Uitzonderlijk werd de inhoud van de minnelijke schikking dit keer ook openbaar gemaakt via een persmededeling. Daarin erkenden de hoofdredacties te 'begrijpen dat de publicatie van de foto's, zonder voldoende voorafgaand overleg met nabestaanden, bij hen voor bijkomend leed heeft gezorgd'. De hoofdredacties verontschuldigen zich daarvoor bij de betrokkenen en namen zich voor om de nieuwe richtlijn van 2012 nauwgezet na te leven. Een duidelijke illustratie dus van de impact van de Code van de Raad voor de Journalistiek en van het engagement van de uitgevers om in de

toekomst de beroepsethiek nauwgezetter na te leven.

MEESTE KLACHTEN GEGROND

Het aantal klachten bij de Raad schommelde tussen de 28 en de 42 op jaarbasis, met een lichte stijging in 2009 en 2010 en een duidelijke toename van het aantal klachten in 2011, oplopend tot 75. Ruim de helft van de klachten houdt verband met onzorgvuldige berichtgeving, ongeveer een derde meldt schendingen van de privacy. De rest van de klachten verwijst naar het niet-respecteren van embargo's, ongeoorloofde toepassingen van undercoverjournalistiek, plagiaat of het niet-naleven van afspraken in verband met bijvoorbeeld het tonen van foto's, beelden of verwerken van interviews, en online-journalistiek. Bij de meeste klachten laten de klagers zich bijstaan door advocaten en ook de journalisten, persbedrijven en omroepen die zich voor de Raad moeten verantwoorden doen beroep op juridische experts.

De voorbije 10 jaar leidde dat tot ondertussen 160 uitspraken van de raad. Voets gaf in zijn uiteenzetting toelichting bij de verschillende stappen in de procedure vooraleer de raad een uitspraak doet. Dat zijn onder andere een hoorzitting met klager en verweerder, het redigeren van een ontwerpbeslissing door een rapporteringscommissie en finally de bespreking en beslissing door de voltallige, en tot nu toe steeds unanieme, raad. Die verschillende stappen waarborgen de kwaliteit en deugdelijke motivering van de beslissingen en zorgen tegelijk ook voor een breed draagvlak. Nadeel is wel dat er veel tijd, meestal meer dan zes maanden, zit tussen het indienen van de klacht en de uiteindelijke uitspraak van de raad en dat sommige beslissingen wat verwateren bij het zoeken naar een volledige consensus binnen de raad tussen de vertegenwoordigers van de journalisten, de mediabedrijven en de burgermaatschappij. In ruim meer dan de helft van de gevallen leidt een beslissing van de raad trouwens wel tot het gegrond of gedeeltelijk gegrond verklaren van de klacht, wat erop wijst dat de raad er effectief niet voor terugdeinst om journalisten, hoofdredacteurs, persbedrijven of omroepen vermanend op de vingers te tikken voor het niet voldoende naleven van de journalistieke beroepsethiek. Opmerkelijk is wel dat de raad op één uitzondering na er niet op aandringt om de uitspraak met de formulering van de gegrondheid van de klacht ook te publiceren in het betreffende medium. De beslissingen, adviezen en richtlijnen worden wel telkens gepubliceerd op de website van de Raad (www.rvdj.be) en in het vakblad *De Journalist*. Ook het juridisch tijdschrift *Auteurs & Media* besteedt in vrijwel elk nummer aandacht aan de recente beslissingen van de Raad voor de Journalistiek. De vraag blijft hangen of de raad met deze aanpak de gewenste impact heeft op de journalistieke beroepspraktijk en of een meer kordate aanpak vanwege de raad, met het opleggen van een publicatieverplichting van de beslissing of andere 'sancties', op een meer effectieve wijze de naleving van de journalistieke ethiek zou kunnen beïnvloeden. Tegelijk zijn er ook goede argumenten om juist niet die weg op te gaan en vooral de functie van de raad als platform voor reflectie op, debat over en aanscherping van de journalistieke beroepsethiek te laten prevaleren.

© Photoreus

Het gevaar dreigt dat rechters bij de beoordeling van de foutaansprakelijkheid in toepassing van artikel 1382 BW te sterk gaan leunen op de regels van de beroepsethiek of de beslissingen van de Raad voor de Journalistiek.

GEVAARLIJKE MIX?

Zelf mocht ik op het colloquium een analyse presenteren van de weg die de raad ondertussen heeft afgelegd en wat de belangrijkste uitdagingen zijn voor de nabije toekomst. Een interessante vaststelling is alvast dat in navolging van de rechtspraak van het Europees Mensenrechtenhof, ook de Belgische rechters zich laten inspireren door voorschriften van journalistieke beroepsethiek. Via de rechtspraak wordt op die manier aangedrongen op 'responsible journalism'.

In drie recente vonnissen in verband met de civielrechtelijke aansprakelijkheid voor perspublicaties of uitzendingen op televisie verwijst de rechtbank bij de beoordeling ten gronde of een artikel of reportage al dan niet onrechtmatig was, expliciet naar de journalistieke beroepsethiek en naar de bepalingen uit de Code van de Raad voor de Journalistiek die in het najaar van 2010 werd afgekondigd. In

leren op het gedrag van Stijnen, heeft nagelaten, voor publicatie, de betrokkene te contacteren en de kans te geven om te reageren. De rechtbank verwijst naar de artikelen 3 en 20 van de Code van de Raad voor de Journalistiek en baseert zijn bevindingen op de principes die in deze artikelen vervat zitten, namelijk dat de journalist geen informatie mag verdraaien en kans moet geven op weerwoord.

De drie vonnissen wijzen alle in de richting van een toenemende osmose tussen recht en journalistieke beroepsethiek. Uit de reactie van Wim Criel op het colloquium bleek alvast dat de Raad voor de Journalistiek die ontwikkeling met argusogen bekijkt. Het gevaar dreigt dat rechters bij de beoordeling van de foutaansprakelijkheid in toepassing van artikel 1382 BW te sterk gaan leunen op de regels van de beroepsethiek of de beslissingen van de Raad voor de Journalistiek. Op die manier wordt het fundamenteel onderscheid ver-

van een journalist te rechtvaardigen. Een journalist had felle kritiek en aantijgingen gepubliceerd in verband met een zekere Mr. Buck, zonder de betrokkene vooraf met de aantijgingen te confronteren of kans te geven erop te repliceren. Het Hof merkt op dat 'although it would have been advisable for the newspaper to have obtained comments from Mr Buck before

publishing the impugned articles, the mere fact that it had not done so is not sufficient to hold that the interference with the newspaper's right to freedom of expression was justified'. Ook in het arrest in de zaak *Mosley t. het Verenigd Koninkrijk* (EHRM 10 mei 2011) maakte het Hof duidelijk dat het via wet opleggen en in rechte afdwingen van de journalistiek-ethische gedragsregel van hof en wederhoor en voorafgaandelijke notificatie, een te verre gaande inperking op de journalistieke vrijheid zou impliceren.

Op zich is er niets mis mee dat rechters in België zich bij de beoordeling van foutaansprakelijkheid van journalisten en media, in toepassing van de artikelen 1382-1383 BW, mede inspireren op de voorschriften van de Code van de Raad voor de Journalistiek, en eventueel op bepaalde beslissingen van de raad. Die inbreng vanuit de journalistieke professionele sfeer en de beroepsethiek kan de kwaliteit van de rechterlijke oordeelsvorming ten goede komen. Maar tegelijk moet het duidelijk zijn dat een (mogelijke) inbreuk op de journalistieke beroepsethiek op zichzelf geen doorslaggevend redeneer kan zijn om tot civielrechtelijke, laat staan strafrechtelijke veroordeling over te gaan.

(De auteur is hoogleraar mediarecht en auteursrecht aan de Universiteit Gent en de Universiteit van Kopenhagen)

Zie over het colloquium ook P. DELTOUR, "Een teenager in de Raad voor de Journalistiek", *De Journalist* 2012/161, 26 oktober 2012, 4 en M. SMIT, "10 jaar Raad voor Journalistiek Vlaanderen", www.fonds-pascaldecroos.org/inhoud/nieuws/10-jaar-raad-journalistiek-vlaanderen. Zie eerder ook D. VOORHOOF, "Raad voor de Journalistiek blaast vijf kaarsjes uit" – *Vijf jaar Raad voor de Journalistiek*, *Juristenkrant* 2007/160, 8.

www.rvdj.be

“Bepaalde praktijken die afkeuring verdienen vanuit beroepsethisch perspectief, zijn daarom nog niet onwettig of legitimeren nog geen overheidsinmenging.”

het vonnis van de rechtbank van eerste aanleg te Brussel van 13 december 2011 in de zaak *Loridon t. Story* poneren de rechters zelfs dat 'het onderzoek naar een mogelijke inbreuk op deze deontologische verplichtingen (...) zich niet onderscheidt (...) van het onderzoek naar een mogelijke schending van artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek'. In de zaak *Verbruggen t. VRT* (Rb. Brussel 27 maart 2012) baseert het vonnis zich op artikel 17 van de Code van de Raad voor de Journalistiek. Het vonnis citeert integraal dit artikel van de Code en de aanvullende toelichting die de voorwaarden bepaalt voor 'undercoverjournalistiek', andermaal benadrukkend dat 'het onderzoek naar een mogelijke inbreuk op deze deontologische verplichtingen (...) zich niet onderscheidt (...) van het onderzoek naar een mogelijke schending van artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek'. In het vonnis van de rechtbank van Brugge in de zaak *Stijn Stijnen t. Het Laatste Nieuws* (Rb. Brugge 30 april 2012) baseert de rechtbank zich vooral op de vaststelling dat de betrokken journalist, alvorens ernstige kritiek te formu-

waarloosd tussen enerzijds een inmenging in de expressievrijheid door de rechterlijke macht die strikt de toets aan artikel 10 EVRM moet doorstaan, en anderzijds de richtlijnen of uitspraken door de Raad voor de Journalistiek die enkel een gezaghebbende opinie uitdrukken in verband met een journalistieke handelswijze, zonder daar evenwel enige vorm van sanctie aan te verbinden. Journalistieke praktijken die in strijd zijn met de beroepsethiek leveren daarom nog geen voldoende grondslag op om een inmenging van overheidswege, in de vorm van een rechterlijke veroordeling en schadevergoeding, te rechtvaardigen. Bepaalde praktijken die afkeuring verdienen vanuit beroepsethisch perspectief, zijn daarom nog niet onwettig of legitimeren nog geen overheidsinmenging. Deze benadering kwam eerder ook tot uiting in de rechtspraak van het EHRM. In het arrest in de zaak *Krone Verlag GmbH & Co (n°5) v. Austria* (EHRM 14 november 2008) is het Hof van oordeel dat een inbreuk op de journalistieke beroepsethiek niet volstaat om een veroordeling

Zakboekje Strafrecht 2012

Dit zakboekje is een praktisch werkinstrument voor iedereen die met strafrecht omgaat.

Het is opgevat als een toegankelijk naslagwerk en is niet alleen geschikt voor politieambtenaren, maar ook voor studenten, juristen en niet-juristen.

Vanuit hun vakkennis maken de auteurs een analyse van het **Strafwetboek**. Al uw vragen die voortkomen uit de dagelijkse praktijk worden in dit zakboekje beantwoord. De auteurs bespreken beknopt en helder de basisbegrippen, bestanddelen van misdrijven en de omstandigheden die de toepassing van de wet wijzigen. Bovendien wordt dit telkens toegelicht met **praktijkvoorbeelden**. Ten slotte vindt u achteraan in het zakboekje een **vragenlijst**. Hiermee kan u uw kennis van het Strafwetboek zelf toetsen aan de hand van open vraagstukken en meerkeuzevragen.

Auteurs: Denenbourg K., De Vos C., Dillen M., Van Volssem F.
Productcode: BP/STRAF-PB
Jaartal: 2012
Omvang: 662 pagina's
Publicatievorm: Zakboekje
ISBN: 9789046541272
Abonnement: € 34,41 incl. btw (€ 32,46 excl. btw)
Losse verkoop: € 44,73 incl. btw (€ 42,20 excl. btw)

shop.kluwer.be

Kluwer
a Wolters Kluwer business

Bekijk de inhoudstafel op shop.kluwer.be/STRAF-PB

Bestellen is makkelijk: bel 0800 30 144 • fax 0800 17 529
info@kluwer.be • shop.kluwer.be